

Pesachim Sources 31

תוספות מסכת חולין דף ד עמוד ב

...ונהי דאמרינן בריש כל שעה (פסחים דף כא:) דהמקדש בשעות דרבנן וחמץ דרבנן דחוששין לקדושין מ"מ מקודשת גמורה לא הויא דאם בא אחר וקדשה חוששין לקידושי שניהם.

תוספות מסכת קידושין דף נח עמוד א

אלמא חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא - וא"ת הא משמע דאיכא איסורא דרבנן דהכי משמע לישנא וא"כ היאך מקדש בהן והאמר רב בפ"ק דפסחים (דף ז.) דהמקדש מו' שעות ולמעלה ואפילו בחיטי קרדנייתא דאינן אסורים אלא מדרבנן אין חוששין לקדושין וי"ל דהתם איכא מיהא שעות דאורייתא לפי מה שפי' ר"ת התם אבל הכא ליכא אלא איסורא דרבנן ולפי' הקונטרס נמי לא קשה מידי למסקנא דהא אפילו לר"ש אינה מקודשת.

מלחמת ה' מסכת פסחים דף ג עמוד א

והוי יודע שזה שפירש רש"י ומקצת ראשונים דרב גידל המקדש חמץ בשעה ששית הוא אינו דבר מוסכם וחכמי הצרפתים נמי לא הודו שהרי בהרבה מקומות במסכת זו ובשאר מקומות בתלמוד אמרו משש שעות ולמעלה וכן מתשע ולמעלה וכן בשאר כל השעות שנאמר עליהן כלשון הזה ובכולן אין במשמע אלא מסוף השעה ולמעלה אבל פירוש דברי רב גידל כן הוא המקדש מסוף שש שעות ולמעלה אפי' בחטי קורדנייתא שאין חמוצן אלא מדרבנן כגון נוקשה אין חוששין לקדושין ובין לר' יהודה בין לר' שמעון נאמרו דברים ואילו במקדש בשעה ששית עצמה אפילו בחמץ גמור חוששין לקדושין שכיון שעדיין שורפין ולא בדילי מחמץ אתו לאחלופי בד' וה' ואתי למישרא אשת איש ומה שאמרו לעיל אפילו בשעה ששית כיון דאסרוה רבנן עליה לאו ברשותו קיימא כדרב גידל הכי קאמר כדאמר רב גידל שהמקדש באיסורי הנאה של דבריהם אין חוששין לקדושין אלמא לאו ברשותיה קאי הכא נמי לאו ברשותיה קאי דהא אסרוה רבנן עליה ואף על גב דבששית חוששין לקדושין שאני קדושין דלא אפקעינהו רבנן אלא מתחלת שבע משום גזירה וההיא דבפרק כל שעה כך מצינו בנוסחאות ישנות ושל בעלי הלכות פסוקות לא צריכא לשש שעות דרבנן וכן הגרסא הזו לדברי רש"י פי' שש שעות היינו שעה ששית דומה למה שאמרו מוספין בשש ובזיכין בשבע אבל ודאי יותר כל הענין מכוון לדעת זו שכתבנו והכי פירושא דאקשי' מעיקרא פשיטא כלומר דהא מכללא דרישא שמעת מינה וכיוצא בו נמי פשיטא משום דתנא ליה רישא בזה הפרק ולא בטבל פשיטא והא לאו פשיטא הוא אלא פלוגתא נמי הוא ודלא כהלכתא הוא אלא משום רישא והרבה

בהן בתלמוד כדאמרינן בפ' חלון בעירובין פשיטא כיון דאמר רישא ד' על ד' בתוך עשרה ממילא הוי ידענא דפחות מד' ולמעלה מי' נמי לא ומפרקינן לא צריכא לשש שעות דרבנן כלומר לאו אזמן דאינו אוכל קאי אלא עבר זמן איסורו קאמר ולא איסור דפסח אלא לשש שעות דרבנן ואלביא דר"ש והכי קתני עבר זמנו של חמץ דהיינו זמן שקבעה לו תורה לביעור אסור בהנאתו לגמרי שאפי' לענין קדושין אין חוששין לקדושין ומשנה יתירא קא דייק והא דא"ר אלעזר משום ר' ישמעאל ב' דברים אינן ברשותו של אדם ועשאן הכתוב כאילו הן ברשותו חמץ משש שעות ולמעלה הלכה היא ואין ראוי להוציא כל השמועות מהלכה אבל לפרש שהוא לשון כולל הבור בר"ה וחמץ בפסח עשאן הכתוב ובשש שעות עשאן חכמים ומפני שלא בא ר' ישמעאל להכריע כאן לא כר"ש ולא כר' יהודה לא הקפיד לפרש וכלל הכל בלשון אחד ובגמרא נמי לפי שלא שמענו סברתו של ר' ישמעאל בשש שעות אם כר' יהודה אם כר"ש לפיכך למדו שעה ששית אלא מדרב גידל וזו דרך ישרה וכן לגירסת שאר ספרים שגורסין לא צריכא לשעות דרבנן כך השמועה שאילו לשעה ששית ה"ל לומר לשעה ואין דברי בעל המאור נוחין שם וירושלמי מוכיח בזו כן דסוף שש שעות קאמר וחטי קורדנייתא חמוצן מדבריהן מ"מ זו שאמר רב גידל א"ר אין חוששים לקדושין הלכה היא ואין מי שיחלוק עליה אלא בעל המאור ז"ל תדע דהא קי"ל כרבי יהודה דאמר הבודק צריך שיבטל מיד ומרב גידל הוא דנפק לו כדאקשי' עלה וליבטליה בשית ומפרקי' לה משום דרב גידל וזו ראייה שהיא הלכה פסוקה וכך השיב הראב"ד ז"ל וכ"פ הגאונים ז"ל בחבוריהם ולא ערער אדם בדבר:

ר"ן על הרי"ף מסכת פסחים דף ג עמוד א

קורדנייתא הגדלים בהרי אררט וקשין הם מאד ואפילו הכי אין חוששין לקדושין אם באו עליהם מים והקשה עליו ר"ת ז"ל דעל כרחין לישנא דמשש שעות ולמעלה מסוף שש משמע כדאמרי' לעיל (דף ד ב) דכ"ע מיהא חמץ משש שעות ולמעלה אסור מנא לן ובודאי דמסוף שש קאמרי' כדמוכחי לה מאך חלק ולפיכך פי' ז"ל דהכא נמי מסוף שש קאמר וכי תימא היכי מוכח דבאסורא דרבנן בלחוד לאו ברשותיה איכא למימר דהכא נמי איסורא דרבנן הוא דחטי קורדנייתא חמץ

נוקשה הוא ולא מיתסר אלא מדרבנן הלכך מייתי ראייה לחמץ דאורייתא בשעות מדרבנן דלאו ברשותיה קאי מחמץ דרבנן בשעות דאורייתא ולפי זה אפשר דחמץ מדרבנן בשעות מדרבנן חוששין לקדושיו ונקט משש שעות ולמעלה למכלל דבכל חמץ אפילו דרבנן אין חוששין לקדושיו אבל אין ה"נ דבחמץ דאורייתא אפי' מתחלת שש אין חוששין לקדושיו וכן דעת הר"ם במז"ל אבל הרמב"ן ז"ל כתב בספר המלחמות דמתחילת ו' אפי' בחמץ דאורייתא חוששין לקדושיו דכיון דלבתר אסוריה מבדל בדילי אינשי מיניה מחמץ ובשש הכל עסוקין בו כדי לשרפו לא משמע להו לאינשי דמיתסר בהנאה ואי אמרת דבשש אין חוששין לקדושיו אתו למימר נמי הכי בד' וה' ואתו למישרי אשת איש לעלמא ומש"ה נקט משש שעות ולמעלה דוקא ולי נראה דמשום הכי נקט מו' שעות ולמעלה דאילו מה' ולמעלה איכא למיחש דדילמא הנך קידושין בחמש הוו אלא דטעו בין חמש לשש אבל משש ולמעלה ליכא למיחש למימר דה' הוי וטעו בין חמש לשבע שבחמש חמה במזרח ובשבע חמה במערב כדאמרי' לקמן בגמ' (דף יא ב) הלכך בשש שעות חוששין לקדושיו אפי' שפיר מייתי ראייה דמאי דאסרו רבנן עליה לאו ברשותיה קאי כיון דאמרי' דנוקשה מו' שעות ולמעלה אין חוששין לקדושיו

מהר"ם חלאווה מסכת פסחים דף ז עמוד א

דאמר רב גדל אמר רב המקדש בחמץ משש שעות ולמעלה אפי' בחיטי קרדיניתא. שאינו חמץ גמור אין חוששין והיינו דמייתי מינה לשעה ששית דרבנן. ולא מחוור דמשש שעות ולמעלה לא משמע תחלת שש אלא סוף שש דהיינו תחלת שבע כדאמרינן לכ"ע מיהת חמץ משש שעות ולמעלה אסור והיינו תחלת שבע כדמייתין עלה קרא דאך חלק. וחיטי קרדיניתא הן חטין קשין מלשון הרי אררט דמתרגמין טורי קרדום והחיטים אינן מתבשלים לעולם בקרקע מעצמן עד קרוב לקציר שעושין עוגיאות וממלאים מים והחיטים נשורין ולוקחים קצת חמץ במחובר והוא כעין חמץ נוקשה דמדרבנן. והכי קא מייתי ראייה דכי היכי דבשעות דאורייתא וחמץ דרבנן אין חוששין לקדושיו ה"נ בשעה ששית דרבנן וחמץ גמור לאו ברשותיה קאי ולא מצי מבטל ליה. והא דרב גידל אתיא בין לר' יהודא בין לר' שמעון דאע"ג דלר"ש לפני זמנו ולאחר זמנו בלא כלום לאו הוא דליכא אבל עשה דהשבתה מיהא איכא ואסור בין בהנאה בין באכילה ואף על גב דבערב הפסח לא כתיב ביה לא תאכל לא תאכלו לדידיה אפי"ה כיון דבפסח עצמו כי היכי דאסור באכילה אסור בהנאה ה"נ בערב הפסח שאם אתה אומר דלר"ש אינו אסור לא באכילה ולא בהנאה לפני זמנו דאורייתא אלא מדרבנן אסור באכילה ומותר בהנאה ואף על גב דכתיב תשביתו כל שאתה אוכלו אין לך השבתה גדולה מזו א"כ אנן דקיימ"ל כר"ש לית לן הא דרב גידל וזהו דעת הרב בעל המאור ז"ל. ולא אפשר דכיון דמייתי מינה ראייה להא דרב יהודא דהבודק צריך שיבטל וקיימ"ל כותיה ה"נ קיימ"ל כהא דרב גידל ולקמן נמי מייתי תו ראייה מהא דרב גידל אלמא בהליכתה נסבי לה. אלא ודאי בכולי עלמא אתיא וכן הלכתה. מיהו מקדש בשעה ששית בחמץ דרבנן חוששין לקדושיו כיון דתרוייהו דרבנן. וא"ת ובשעות דרבנן היאך אפשר שיהא אסור בהנאה. והא אמרינן בפרק כסוי הדם אי אמרת בשלמא חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא משו"ה ישרפו אלא אי אמרת חולין שנשחטו בעזרה דרבנן אמאי ישרפו. א"ל הכא שאני דהאי חמץ סופו לבא לידי איסורא דאוריית' וליאסר בהנאה נמי וכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון.

בית הבחירה למאירי מסכת פסחים דף ז עמוד א

ואח"כ שאל על כלל הביטול אחר שא"א לעשות לפי מה שאמרת משעבר זמן האיסור ובכלל זה אף מתחלת שבע ולמעלה יבטלנו בשעה ששית ולמה תקנוהו בלילה ותיריך לו שאף בשעה ששית הואיל וזמן איסור סופרים הוא אף בהנאה אין בידו לבטלו שהרי גדולה מזו אמרו שהמקדש בחמץ מתחלת שש שעות ולמעלה אפי' בחטים של הרים שהם יבשים ואין שריית מים שבהם מביאתם לידי חמוץ כל כך שיבאו בו לידי בקוע אלא כעין חמץ ומדברי סופרים ונמצא חמץ דרבנן בשעות דרבנן אין חוששין לקדושיו שהרי מ"מ באיסורי הנאה קדש והואיל והדבר אסור בהנאה אף על פי שאיסור הנאתו מדברי סופרים אין קדושיו כלום ואינה צריכה גט שכל שנאסר לה איזה דבר בהנאה אסרו מי שאסרו אינו ממון והרי אף אם היא עצמה אסרה על עצמה איזה דבר בהנאה וקדשוהו בו אינה מקודשת כמו שביארנו בקצת מקומות על מעשה שאירע לפנינו:

רמב"ם הלכות אישות פרק ה הלכה א

המקדש בדבר שהוא אסור בהנאה כגון חמץ בפסח או בשר בחלב וכיוצא בהן משאר איסורי הנאה אינה מקודשת, ואפילו היה אסור בהנאה מדבריהם כגון חמץ בשעה ששית מיום ארבעה עשר אינה מקודשת.

מגיד משנה הלכות אישות פרק ה הלכה א

[א] המקדש בדבר שהוא אסור בהנאה כגון חמץ בפסח או בשר וכו'. במשנה בהאיש מקדש (קידושין נ"ז) ומ"ש רבינו ואפילו היה אסור מדבריהם כו'. למדו מאיסור החמץ בשעה ששית שמפורש בפסחים בפ"ב (דף כ"א) שאפילו בזמן שאיסורו מדבריהם אינה מקודשת והוא הדין לשאר דברים. וכבר תירצו המפרשים ז"ל הסוגיא שהיא גבי חולין שנשחטו

בעזרה בסוף האיש מקדש (דף נ"ח תוספות שם) שנראה שהיא קשה על זה הדין וכן הסכים הרמב"ן ז"ל שבכל איסורי הנאה אינה מקודשת:

כסף משנה הלכות אישות פרק ה הלכה א

[א] המקדש בדבר שהוא אסור בהנאה וכו' ואפילו היה אסור בהנאה מדבריהם וכו'. מדברי ה"ה נראה דלדעת רבינו בכל איסורי הנאה דדבריהם אינה מקודשת אפילו אין בהם שום צד דאורייתא וכ"נ מדברי הטור שהבין כן בדברי רבינו ואין נ"ל כן משום דאי הוה ס"ל לרבינו הכי ה"ל לסתום ולכתוב ואפילו היה אסור בהנאה מדבריהם ולמה לו לפרש ולומר כגון חמץ בשעה ששית ומדכתב הכי משמע לי דהיינו לומר דדוקא איסור דרבנן כי האי דהוי חמץ דאורייתא ושעות דרבנן וה"ה לשעות דאורייתא וחמץ דרבנן אבל חמץ דרבנן ושעות דרבנן חוששים לקידושיו וכן משמע מדברי הר"ן שזו היא דעת רבינו:

לחם משנה הלכות אישות פרק ה הלכה א

[א] המקדש בדבר שהוא אסור בהנאה אינה מקודשת וכו'. כתב ה"ה וכן הסכים הרמב"ן ז"ל שבכל איסורי הנאה וכו'. לכאורה משמע דהרמב"ן ג"כ ס"ל דאפילו חמץ בשעה ששית שאסור מדבריהם אינה מקודשת וכו' והוא ז"ל כתב בספר המלחמות דחמץ בשעה ו' מקודשת ודלא כרש"י דמפרש משש שעות ולמעלה מתחלת ו' ולא מסוף ו' וחמץ דרבנן בשעות דאורייתא או חמץ דאורייתא בשעות דרבנן אינה מקודשת אבל חמץ דרבנן בשעות דרבנן מקודשת לכך נראה לומר דמ"ש ה"ה וכן הסכים וכו' הוא לענין ה"ה לשאר דברים דקאמר קודם הוא ז"ל אמר למעלה דנלמוד מן החמץ לשאר דברים וכן הסכים הרמב"ן דנלמוד משם לשאר דברים אבל לא לענין חמץ דרבנן בשעות דרבנן דבהא לא הסכים הרמב"ן ז"ל. ואני דוחק עצמי בכך מפני המובן מדברי ה"ה לכאורה דסובר לפי דברי רבינו דבאיסור הנאה דדבריהם אינה מקודשת אפילו חמץ דרבנן ושעות דרבנן וכן הבין הרב ב"י בספר כ"מ אבל אם נפרש דברי ה"ה דסובר בדברי רבינו דבעין חמץ דאורייתא ושעות דרבנן ומ"ש שלמדו מאיסור החמץ בשעה ששית שאפילו בזמן שאיסורו וכו' ר"ל כיון דאמרו שם דחמץ דרבנן בשעות דאורייתא אינה מקודשת כפירוש שפירשו התוס' המקדש משש שעות ש"ל מסוף שש שעות א"כ ה"ה שעות דרבנן וחמץ דאורייתא וז"ש מפרש שם שאפילו בזמן וכו' כלומר נלמוד בהה"ד בחמץ דרבנן בשעות דאורייתא ובכי הא אתי וכן הסכים הרמב"ן כפשוטו דקאי לכל מאי דכתב לעיל:

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת פסחים פרק ב משנה א

עבר זמנו אסור בהנאתו, אפילו בשעה ששית שהיא מדרבנן והרי הוא אסור בהנאה כשאר איסורי הנאה דאורייתא, אפילו אם קדש אשה בחמץ בשש שעות אין חוששין לקדושיו, ואפילו היה אותו החמץ ג"כ מדרבנן כגון חטים שנבללו או קמח שנרטב וכיוצא בהן.

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף כח עמוד א

דתינא: חמץ בין לפני זמנו בין לאחר זמנו - עובר עליו בלאו, תוך זמנו - עובר עליו בלאו וכתר, דברי רבי יהודה רבי שמעון אומר: חמץ לפני זמנו ולאחר זמנו - אינו עובר עליו בלא כלום, תוך זמנו - עובר עליו בכרת ובלאו, ומשעה שאסור באכילה אסור בהנאה, אתאן לתנא קמא. רבי יוסי הגלילי אומר: תמה על עצמך, היאך חמץ אסור בהנאה כל שבעה? ומנין לאוכל חמץ משש שעות ולמעלה שהוא עובר בלא תעשה - שנאמר לא תאכל עליו חמץ, דברי רבי יהודה. אמר לו רבי שמעון: וכי אפשר לומר כן? והלא כבר נאמר לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות. אם כן מה תלמוד לומר לא תאכל עליו חמץ - בשעה שישנו בקום אכול מצה - ישנו בבל תאכל חמץ, ובשעה שאינו בקום אכול מצה - אינו בבל תאכל חמץ.

רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק א הלכה ח

אסור לאכול חמץ ביום ארבעה עשר מחצות היום ולמעלה שהוא מתחלת שעה שביעית ביום, וכל האוכל בזמן הזה ז לוקה מן התורה שנאמר +דברים ט"ז+ לא תאכל עליו חמץ, כלומר על קרבן הפסח, כך למדו מפי השמועה בפירוש דבר זה לא תאכל חמץ משעה שראויה לשחיטת הפסח שהוא בין הערבים והוא חצי היום. +השגת הראב"ד/ וכל האוכל בזמן הזה לוקה מן התורה. א"א מלקות מחצות ואילך אינו מחוור דכיון דקי"ל כר"ש /פסחים/ (כח) בלפני זמנו ואחר זמנו דלא דריש הנך קראי לא תאכל לא תאכלו בלפני זמנו ולאחר זמנו נהי דאסור באכילה מן התורה מביום הראשון תשביתו שאור או מלא תשחט על חמץ כדרבא /פסחים/ (ה) אבל איסור הנאה ליכא מן התורה ומלקות נמי ליכא. +

בעל המאור מסכת פסחים דף ג עמוד א

והא דאמר רב גידל אמר רב המקדש משש שעות ולמעלה אפי' בחיטי קורדנייתא אין חוששין לקדושין אף על פי שכתבה הרי"ף ז"ל לא נראה לנו לסמוך עליה דרב לטעמיה דס"ל כר' יהודה דאמר חמץ משש שעות ולמעלה עובר עליו מן התורה וחכמים עשו לה סייג שעה ששית מדבריהם ולא קי"ל הכי אלא כר"ש דאמר בין לפני זמנו בין לאחר זמנו אינו עובר עליו בולא כלום הלכך חוששין לקידושיו מיהו אף על גב דס"ל לר"ש אינו עובר עליו בולא כלום לא מצינו שחלק ר"ש על מדרש אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם אך חלק א"נ דכתיב לא תשחט על חמץ דם זבחי לא תשחט את הפסח ועדיין חמץ קיים ואי אכיל ליה מיכל משש שעות ולמעלה עד הערב אינו עובר באכילתו שאין לך השבתה גדולה מזו אבל לכתחלה אין לו לשהותו משכנסה שעה ששית דקיימא עליה מצות תשביתו מתחלת שעה שביעית מדכתיב אך חלק וחכמים עשו לה סייג שעה ששית מדבריהם שלא להשהותו ולא שרינן ליה לכתחלה למיכל ולא ליהנות בו אבל אם עבר וקידש חוששין לקידושיו אפילו בשעה שביעית ושמינית וכל שכן בשעה ששית ואי לאו דאמרו בגמ' אף ר' סבר לה להא דרב הוה אמינא אפילו בהא רב לטעמיה דס"ל כר' יהודה אלא כיון דאשכחן מעשה דיוחנן חקוקה דא"ל ר' חמישית צא ומכרה לנכרים כר' יהודה לא אפשר למדחיייה ובהא עבדינן כר' וכרב ור' יהודה שאוכלין כל ארבע ותולין כל חמש ומבערין בתחלת שש ולעולם אם עבר וקידש חוששין לקדושיו ואף על גב דסתם מתני' כר' יהודה דתנן עבר זמנו אסור בהנאה ואוקימנא לשעות דרבנן לא קי"ל הכי ודכוותה סיפא דמתני' ולא יסיק בו תנור וכיריים אליבא דר' יהודה היא ולית הלכתא כוותיה ומצאתי בתלמוד ירושלמי מודה ר"ש באיסור שהוא אסור ואיסורו מה הוא ר' ירמיה אמר איסורו מדברי תורה ר' יונה ור' יוסי תרוייהו אמרי איסורו מדבריהם.

מלחמת ה' מסכת פסחים דף ג עמוד א

ועוד והא דאמר רב גידל אמר רב המקדש משש שעות ולמעלה אפי' בחיטי קורדנייתא אין חוששין לקדושין אף על פי שכתבה הרי"ף ז"ל לא נראה לנו לסמוך עליה דרב לטעמיה כו' עד ואי אכיל ליה מיכל משש שעות ולמעלה עד הערב אינו עובר באכילתו שאין לך השבתה גדולה מזו:

אמר הכותב אין זו נכון שאין לך בתורה דבר שצריך השבתה ומותר באכילה וכך אמרו בגמרא דכולי עלמא מיהת חמץ משש שעות ולמעלה אסור מדאורייתא ולא אמרו צריך ביעור מדאורייתא לפי שיש בכלל השבתה שבתורה אסור אכילה ולרבי שמעון ולרבי מאיר אחד איסור אכילה ואחד מצות ביעור מהכא נפקי ומשעה שהוא אסור באכילה אסור בהנאה ואפילו לר' שמעון מיהו לאו מדאורייתא דהא לא קאי עליוהי אלא במצות השבתה ולא כתיב ביה לא תאכל לא תאכלו כבתוך זמנו אלא מדרבנן גזירה שמא ישהה ולא יבער ויאכל תדע דלא משתמיט תנא ותני חמץ לפני זמנו מותר ונימא ר"ש היא ואחר זמנו סתמי לן נמי כוותיה אלא ודאי מודה ר"ש באיסור שהוא אסור ואפי' איסורו מדבריהם מה בין שש שעות לר"ש לשעה ששית לרבי יהודה תדע דהא ר' מאיר ודאי כר' שמעון ס"ל דשמעינן ליה דשרי חמץ של נכרי שעבר עליו הפסח והך סברא לא אתיא אלא אליבא דר"ש כדמוכח בפ' כל שעה ואפילו הכי הכא והתם מוקמינן רישא דפירקין דכל שעה כר"מ וקתני כל שעה שמותר לאכול מאכיל ומותר בהנאתו עבר זמנו אסור בהנאתו דהיינו שעות דרבנן ובמסקנא נמי אוקימנא הא מני רבן גמליאל היא ור"ג נמי כר"ש ס"ל דלדידיה נמי שמעינן ליה דאמר חמץ של נכרי שעבר עליו הפסח מותר מיד כדאיתא בעירובין גבי מעשה דמבגאי ועוד שאמרו שם בירושלמי מפורש ר"מ אומר משש שעות ולמעלה מדבריהם רבי יהודה אומר משש שעות ולמעלה דבר תורה ומה טעמא דר"מ אך ביום הראשון זה חמשה עשר יכול משתחשך ת"ל אך הא כיצד תן לו לפני שקיעת החמה שעה אחת ומה טעמיה דרבי יהודה אך ביום הראשון זה ארבעה עשר וכו' רב אמר לדברי ר"מ המקדש בחמץ משש ולמעלה לא עשה כלום א"ר הונא ויאות אלו חטין קרטבניות במדבר דילמא טבא אינון במועדא כלום ומה שהביא בעל המאור ז"ל משם מודה ר"ש באיסור שהוא אסור וכו' שחמץ לאחר זמנו הוא אמר ואינו ענין לכאן הא מכל מקום למדנו לפי גמרת ירושלמי שאפילו לדברי מי שאין לו בלפני זמנו כלום מודה הוא בכל שש שעות דאסור בהנאה מדבריהם והמקדש בו אין חוששין לקדושיו והוי יודע שזה שפירש רש"י ומקצת ראשונים דרב גידל המקדש חמץ בשעה ששית הוא אינו דבר מוסכם וחכמי הצרפתים נמי לא הודו שהרי בהרבה מקומות במסכת זו ובשאר מקומות בתלמוד אמרו משש שעות ולמעלה וכן מתשע ולמעלה וכן בשאר כל השעות שנאמר עליהן כלשון הזה ובכולן אין במשמע אלא מסוף השעה ולמעלה אבל פירוש דברי רב גידל כן הוא המקדש מסוף שש שעות ולמעלה אפי' בחטי קורדנייתא שאין חמוצן אלא מדרבנן כגון נוקשה אין חוששין לקדושיו ובין לר' יהודה בין לר' שמעון נאמרו דברים ואילו במקדש בשעה ששית עצמה אפילו בחמץ גמור חוששין לקדושיו שכיון שעדיין שורפין ולא בדילי מחמץ אתו לאחלופי בד' וה' ואתי למישראל אשת איש ומה שאמרו לעיל אפילו בשעה ששית כיון דאסרוה רבנן עליה לאו ברשותו קיימא כדרב גידל הכי קאמר כדאמר רב גידל שהמקדש באיסורי הנאה של דבריהם אין חוששין לקדושיו אלמא לאו ברשותיה קאי הכא נמי לאו ברשותיה קאי דהא אסרוה רבנן עליה ואף על גב דבששית חוששין לקדושיו שאני קדושין דלא אפקעינהו רבנן אלא מתחלת שבע משום גזירה וההיא דפרק כל שעה כך מצינו בנוסחאות ישנות ושל בעלי הלכות פסוקות לא צריכא לשש שעות דרבנן וכן הגרסא הזו לדברי רש"י פי' שש שעות היינו שעה ששית דומה למה שאמרו מוספין בשש ובזיכין בשבע אבל ודאי יותר כל הענין מכוון לדעת זו שכתבנו והכי פירושא

דאקשי' מעיקרא פשיטא כלומר דהא מכללא דרישא שמעת מינה וכיוצא בו נמי פשיטא משום דתנא ליה רישא בזה הפרק ולא בטבל פשיטא והא לאו פשיטא הוא אלא פלוגתא נמי הוא ודלא כהלכתא הוא אלא משום רישא והרבה כיוצא

תוספות מסכת פסחים דף כח עמוד ב

רבי שמעון אומר חמץ לפני זמנו ולאחר זמנו אינו עובר עליו בלא כלום - נראה דלרבי שמעון נהי דאין עובר עליו בלאו דחמץ לפני זמנו מודה הוא דאסור באכילה משש שעות ולמעלה מדאמרינן בפ"ק (לעיל דף יד.) אין שורפין תרומה טהורה עם הטמאה משמע הא לבדה שורפין בשש ואי מותרת לאכול יאכלנה עד הלילה ועוד דקאמר משעה שאסור באכילה אסור בהנאה אתאן לת"ק מכלל דלרבי שמעון אסור באכילה אף על פי שאינו אסור בהנאה דהיינו אחר שש ונראה דנפקא ליה מתשביתו ומאך חלק ומשמע תשביתו שלא כדרך הנאה דהיינו אכילה אבל להסיקו תחת תבשילו מותר לרבי שמעון וא"ת למה שורפין בשש לרבי שמעון יסיקנו עד הלילה מעט מעט תחת תבשילו וי"ל דגזרינן שמא יאכלנו וכן לרבי יוסי הגלילי דשרי חמץ להסיקו תחת תבשילו היינו הכל ביחד אבל מעט מעט לא שמא יאכלנו דמסתמא אית ליה אור לארבעה עשר בודקין וכו'.

רא"ש מסכת פסחים פרק ב סימן ד

והא דקאמר רבי שמעון חמץ בין לפני זמנו בין לאחר זמנו אינו עובר עליו בלא כלום משמע דאפילו באכילה מותר לפני זמנו ועד הלילה דומיא דלאחר זמנו. ועוד דהא לא מייתר ליה שום קרא לאסור לפני זמנו. ואי אפשר לומר כן מדקאמר סתמא דהש"ס ומשעה שאסור באכילה אסור בהנאה אתאן לת"ק ואי ר"ש שרי ליה עד הלילה א"כ אתי שפיר אף לר"ש מליל ט"ו ולא מיסתבר למימר דמלשון משעה קדייק דמשמע דהאיסור מתחיל בשעות ועוד דשילהי מתני' דפ"ק [לעיל כ ב] מוקמינן כר"ש וקתני דשורפין תרומה ואי שרי באכילה עד הלילה למה שורפין אותה אלא ודאי לר"ש נמי אסור באכילה ומפיק ליה מתשביתו ואך חלק ואף על פי דכשאוכלו משביתו משמע שלא כדרך הנאתו^(מ) אבל להסיקו תחת תבשילו ולמוכרו לנכרי מותר ואין צריך להשביתו מן העולם אלא מביתו ולאחר חצות מיד צוה הכתוב להשביתו. ולענין פסק דין אם הלכה כר"ש לפני זמנו נפל מחלוקת בין הגדולים הראב"ד ובעל המאור ובעל העיטור פסקו כר"ש אלא שבעל העיטור כתב דלר"ש אסור בהנאה מדרבנן ובעל המאור כתב דמותר באכילה עד הלילה דבאכילתו הוא משביתו. והרמב"ם ז"ל (פ"א מהלכות חמץ) כתב שלוקה עליו משש שעות ולמעלה וכן כתב הר"י אבן גיא וז"ל וכן נ"ל דאע"ג דקי"ל כר"ש שמעון בלאחר זמנו. בלפני זמנו קי"ל כר' יהודה כסתם מתניתין בריש פרקין עבר זמנו אסור בהנאתו. וכן ר' עבד עובדא כוותיה בההיא דיוחנן חקוקאה (לעיל דף יג א) שצוה למכרו לנכרים בשעה חמישית. ומתני' דהכא דאוקימנא כר"ש בלאחר זמנו ורבא נמי לא אמר הלכה כר"ש דלהוי משמע בכל דבריו^(ג) אלא חמץ לאחר זמנו קאמר דשרי כר"ש ובהך קרא דמחמצת כדדריש ר' שמעון^(ו) לנתחמץ מאליו קיימא לן כוותיה אבל בההוא דדריש לא יאכל כרבי יוסי הגלילי לסמוכין לא קי"ל כוותיה דלא אשכחן קרא דלא לכתוב אלא לסמוכין. דחד קרא דמייתר מוקמינן ליה לפני זמנו שצוה תורה להשביתו:

חידושי הר"ן מסכת פסחים דף ו עמוד ב

שני דברים אינן ברשותו של אדם וכו' וחמץ משש שעות ולמעלה, וא"ת תינח לר' יהודה דס"ל דחמץ לפני זמנו אסור בין באכילה בין בהנאה כדאמר לק' פרק כל שעה ומשעה שאסור באכילה אסור בהנאה אתאן לת"ק דהיינו ר' יהודה דאית ליה תלתא קראי כתיבי חד לפני זמנו וחד לתוך זמנו וחד לאחר זמנו, ומ"ה אמרי' דאתאן לת"ק דהיינו ר"י, ודלא כר"ש בר פלוגתיה דלית ליה דרשא דהנך תלתא קראי, הילכך לר"י שפיר איכא למימ' דחמץ משש שעות ולמעלה אינו ברשותו של אדם ואפ"ה עשאו הכתוב כאלו הוא [ברשותו] דנהי דלפני זמנו לא עבר עליה בב"י ובבל ימצא אפ"ה חייב במצות השבתה, אבל לר"ש היכי קאמר שאינו ברשותו נהי דקאי עליה במצות השבתה אפ"ה כיון דשרי בהנאה כדמוכח ההיא דפרק כל שעה, ברשותו הוי, י"ל דנהי דלית ליה לר"ש איסור הנאה מה"ת, מדרבנן מיהא אית ליה, ודאמרי' בפרק כל שעה דהא דקתני ומשעה שאסור באכילה אסור בהנאה אתאן לת"ק, היינו טעמא משום דאיסורא דאורייתא קתני, אבל אה"נ דלר"ש נמי אסור בהנאה מדרבנן, ודקאמר עשאן הכתוב משום ר"י נקט האי לישנא, אבל אה"נ דלר"ש נמי משש שעות ולמעלה לאו ברשותיה קאי מדרבנן, וכמו שנביא ראיות על זה לפנינו בס"ד, וא"ת וא"כ היכי מהדר לאקשווי ונבטלי' בשית דהא כיון דכבר גלי לן דמשום דמתסר מדרבנן משש שעות ולמעלה לא מצי לבטוליה אליבא דר' שמעון הכי נמי אית לן למימר דבשית לא מצי לבטולי, י"ל דהוה מצינן למימר דהך דר' אלעזר כרבי יהודה אתיא ודלא כר"ש, דמשום איסורא דרבנן לא מיקרי אינו ברשותו, משו"ה צריכי לגלויי דאפילו איסורא דרבנן מפיק ליה מרשותיה לגמרי, זהו דעת הרמב"ן ז"ל ולי נראה דלר"ש נמי חמץ משש שעות ולמעלה אסור בהנאה מן התורה דהא מודה ר"ש במצות השבתה, ואמרי' דבביטול בעלמא סגי, ומהו ביטול זה שיוציאו מלבו לגמרי ושיהא אצלו כמבוער, ואם אתה אומר שהוא רשאי ליהנות ממנו הא לא נתבטל אצלו כלום, ולפיכך מכיון שאמר הכתוב תשביתו, אחד איסור אכילה אחד איסור הנאה משמע, ודאמרינן לקמן פרק כל שעה דמשעה שאסור באכילה אסור בהנאה אתאן לת"ק, לאו למימרא דלר"ש

מיתסר באכילה מקמי דמיתסר בהנאה אלא מלישנא דייקי דר"י קתני לה ולא ר' שמעון משום דר"י קאמר לקמן דבין לפני זמנו בין לאחר זמנו עובר עליו בלאו ותוך זמנו עובר עליו בלאו [וכרת], ואמרי' בגמ' דטעמי' דר"י משום דתלתא קראי כתיבי לא יאכל חמץ כל מחמצת לא תאכלו לא תאכל עליו חמץ, ומשום דלא יאכל דמשמע איסור הנאה לחזקיה כדאיתא פרק כ"ש (אי) לא כתוב אלא בחד קרא, ומסברא איכא לאוקמיה בתוך זמנו דחמיר טפי, וסד"א דנהי דקאמר ר"י בקודם זמנו עובר עליו בלאו דלא יאכל ה"מ לאיסור אכילה אבל לאיסור הנאה לא קמ"ל דמשעה שאסור באכילה בלאו לר"י, נמי מיתסר בלאו דהנאה, משום דקרא דלא יאכל גלי אכולהו דאיסור הנאה נמי בכלל, ולר' [אבהו] נמי דקאמר דלא יאכל נמי איסור הנאה במשמע, איצטריך לאשמועי' הכי לומר דלא שנא לא יאכל ול"ש לא תאכלו, דבההיא ברייתא אלאוי קיימי, אבל לר' שמעון דאמר התם דקודם זמנו אינו עובר עליו בלא כלום אי משום לאוי ליכא למתנא אליבי' דמשעה שאסור באכילה אסור בהנאה, דליכא למיסק אדעתא שיהא אסור אכילה קודם לאיסור הנאה, דהא לפני זמנו לית ביה לאו כלל, ואי משום מאי דנפיק ליה מדכתוב תשבתו שאור מבתיכם, התם בלאוי קיימי ולאוי במאי דמשמע ממצות השבתה, ועוד דאמאי תיסק אדעתין שיהא איסור אכילה קודם, משו"ה אמרי' דכי קתני משעה שאסור באכילה אסור בהנאה דאתאן לת"ק, אבל אין ה"נ דממצות השבתה נפיק לן דחמץ משש שעות ולמעלה אסור בין באכילה בין בהנאה אפילו לר"ש, ודאמר בפ' כ"ש מנין לחמץ בפסח שהוא אסור בהנאה שנאמר לא יאכל חמץ, בדין הוא דהוה מצינן לאפוקיה מדכתוב תשבתו, אלא דעדיף לאו דכתוב בהדיא ממאי דמשתמע מכלל דמצות השבתה, ולאשמעי' נמי דלא יאכל משמע איסור הנאה, הילכך בין לר"י בין לר"ש חמץ משש שעות ולמעלה אסור אפילו בהנאה, ואתיא שמעתין כפשטה, כנ"ל.

מהר"ם חלאווה מסכת פסחים דף ד עמוד ב

מנא לן. פירש"י ז"ל לר' מאיר דאלו לר' יהודא הא נפקא ליה לקמן מלא תאכל עליו חמץ. ומסתבר' דלכולי עלמא קמבעיא ליה ולאסור השבתה דאלו מדר' יהודא הוה אמינא דדוקא באכילה אסור וכדכתיב לא תאכל עליו חמץ אבל בהשבתה לא מחייב אלא חמץ ומצה עמו בבית ומשו"ה מייתי מהני קראי ותדע לך דלא אפשר למימר דאליבא דר' מאיר ולעבור עליו קא מבעיא ליה דגרסי בירושלמי ר"מ אומר משש שעות ולמעלה מדבריהם ר' יהודא אומר משש שעות ולמעלה מד"ת מאי טעמיה דר"מ דכתיב לא תאכל עליו חמץ על אכילתו ור' יהודא דריש לא תאכל על שחיטתו אלא ודאי להשבתה קא מבעיא ליה ולכולי עלמא נמי ואפילו לר"ש חיוב עשה דהשבתה מיהא איכא ואפילו בלפני זמנו אלא דאינו עובר בלאו תדע דאי לא כי היכי דאשכחן כמה סתמיה ליבא דר"ש דהאוכל חמץ משש שעות ולמעלה אינו עובר עליו מי לא משתמיט תנא למימר דחמץ משש שעות ולמעלה מותר ועוד דאם איתא אנן דקיימא לן כר"ש דבין לפני זמנו בין לאחר זמנו אינו עובר עליו המקדש בחמץ משש שעות ולמעלה קדושי קדושין דאפי' תימא דמדרבנן אסור לא אתי דרבנן למפקע קדושין דאורייתא וליתא דלרב גידל דאמר לקמן המקדש בחמץ משש שעות ולמעלה אפי' בחיטי קרדנייתא אין חוששין לקדושי וזהו דעת הרב בעל המאור ז"ל וליתא דלכאורה משמע לקמן דהא רב גידל הלכה היא כדבעין למכתב. ואף על גב דקא פסיק רבא לקמן בפרק כל שעה הלכתא חמץ בזמנו בין במינו בין שלא במינו אסור במשהו שלא בזמנו בין במינו בין שאינו מינו מותר כר"ש אין בכלל שלא בזמנו אלא לאחר זמנו אבל לפני זמנו זמנו מקרי דתנן עבר זמנו אסור בהנאתו ואמרינן עלה בגמרא לא נצרכה לשעות דרבנן ולא ממעט לפני זמנו אלא כי קתני תוך זמנו כדאמרינן לר' יהודא תלתא קראי כתיבי חד לפני זמנו וחד לתוך זמנו וחד לאחר זמנו אבל בסתם זמנו משש שעות ולמעלה משמע מיהו בעשה דאך ביום הראשון תשבתו ליכא מאן דפליג דעל כרחין בי"ד הוא ואך חלק והלכך לר"ש נמי כיון שחייב להשבתו אסור הוא בהנאתו ומדאוריית' אלא דלא עבר עליה בלאו ולר' יהודא עבר עליה בין באכילה בין בהנאה ובהא פליגי דר' יהודא אית ליה תלתא קראי ומשעה שאסור באכילה אסור בהנאה. ור"ש לית ליה אלא חד קרא לתוך זמנו וקם ליה לפני זמנו במאי דכתיב ביה בהדיא עשה דתשבתו ופש ליה לאחר זמנו בהיתר גמור דהא לא כתיב ביה מידי דאורייתא אלא דמדרבנן קנסיה בחמץ של ישראל ובעיני' כדלקמן (ח"י).

ספר החינוך פרשת ראה מצוה תפה

אבל הרמב"ן ז"ל [בהשגתו לספר המצוות] חולק עליו ולדעתו אין בזה לאו, שהלכה כרבי שמעון דפליג עליה דרבי יהודה ואמר בין לפני זמנו בין לאחר זמנו אינו עובר בלא כלום, ודריש מילתיה מדכתיב לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות, בשעה שישנו האדם בקום אכול מצה ישנו בבל תאכל חמץ, בשעה שאינו בקום אכול מצה, דהיינו בין לפני זמן הפסח בין לאחריו, אינו באזהרת בל תאכל חמץ, ולדעת רבי שמעון מלת עליו תשוב על אכילתו של פסח שהיה נאכל לערב, וכן הוא מפורש בירושלמי [פ"א דפסחים ה"ד] שלדברי רבי יהודה מלת עליו שבה על שחיטתו ולדברי רבי שמעון על אכילתו שהיה נאכל לערב. וזה שבא בגמרא לכולי עלמא חמץ משש שעות ולמעלה אסור, וכן מה שאמרו עבדו רבנן הרחקה יתירא דלא ליגע לידי איסורא דאורייתא, כל זה אמת שיש איסור דאורייתא בנהנה מן החמץ אחר חצות, ואמנם האיסור הוא דקאי עליה במצות השבתה מדאורייתא משש שעות ולמעלה, אבל ודאי אין בו איסור לאו כלל כרבי שמעון דקיימא לן כוותיה. וכן הוא מפורש הענין שם בגמרא שאמרו דכולי עלמא מיהת חמץ משש שעות ולמעלה דאורייתא מנא לן, אמר אביי תרי קראי כתיבי וכו', וסיום דבריו שם הא כיצד לרבות ארבעה עשר לביעור, הנה זה מבואר שאין האיסור בו אחר חצות אליבא דהלכתא זולתי מצות השבתה דאורייתא, הנה לדעתו ז"ל אין לאו זה דלא תאכל בכלל מנין המצות. הט אצנך בני ושמע דברי חכמים, אלו ואלו דברי אלהים חיים הם וכולם נר, ודע כי יש בתורה שבעים פנים וכולם נכוחים.